Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2017 сыл Олунньу 7 күнэ оптуорунньук № 13 (11323)

Улууска – бу күннэргэ

„ДЕТАЛЬ-К“ — САҺА МАҐАҺЫЫН

Сегодня томторунан аатанар түөкүөх „Детальк“ырыынак, „Обувь-стиль“ аптах таҥарын атыылыыр, „Ситим-1“, „Ситим-2“ хаҥкайыстыбанай табаары, туруу матырыйаалларын атыылыыр, „Аарык“ бороҕуукатын уонна табаары атыылыыр, „Таир“ мөлөөн атыылыыр, „Корона“ уонна „Самурай“ массыына запчаас чаастарын атыылыыр маҕаһыыннар, „Барык“ маркет, „Эстэтэ“ универсальнай маҕаһыын, „Домтор“ бороҕуукатын куулунан (оптовай) атыылыыр маҕаһыын үлэлиилэр. Соторуттаҕына аны манна „Деталь-К“ тыраактар, КамАЗ, УАЗ массыыналар запчаас чаастарын, арыы арааҥын атыылыыр иккис этээстэх саҥа маҕаһыын аҕыйынна.

Маҕаһыыны Н.В. Филиппов сылы кыайбыт комнэ туран үлэҕэ киллэрэр. Урукку „Агросервис“ тэриллэ маҕаһыынын көҥүрэн, оо сиилэр саҥа буруус майынан иккис этээстэх 12х10 миэтэрэ ирдэбилинэн дьиэни туттулар. Николай Васильевич саҥа маҕаһыын туһунан биллиннэрдэр:

– Манна эрдэ „Агросервис“ тэриллэ маҕаһыына турбута. Бу тэриллэни аҕам Василий Николаевич Филиппов салайа сылдьыбыта. Үлэни 2016 сыл күлүн тутар 26 күнүгэр саҕалаабыппыт. Бэйэм – индивидуальнай предпринимателбин. Тутуута дьоҥу бойэм сүүмэрдэн үлэлэтпэтим. Кэнсэйиҥ тутуута маастарынан үлэлэтибит Александр Андреевка, Петр Кузьмина, сылгыһынан хаачыйар үлэлэри салайбыт теплотехник Василий Филиппова махтальым улахан. Табаарбытын Ульяновскай, Набережнайе Челны, Москва куорттар собуоттарыттан быһаччы аҕалабыт. Үс үлэһитээхпит — 2 атыыһыт; рабочай-кочегар. Үлэлиир комнит понедельниктан субуотаҕа диэри, сарсыарда 9 чаастан кэлэн 7 часка диэри, эбиэтэ суох, субуотаҕа сарсыарда 10 чаастан кэлэн 5 часка диэри, эбиэтэ суох. Баскыһыанньаҕа ааруубут. Наадыйар запчаскытын сакаастаан ылыарыгыт эбэт. Иннинэ оттүгэр омук массыыналарын запчаас чаастарын аҕалан атыылыахпыт.

Бийиги маҕаһыммытыгар сылдьыҥ, көрүҥ, атыылаһыҥ!“

Киэстэ Алексей СЛЕПЦОВ.

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУГАР ИСТОРИЯ СЫЛА: СТАРТ БЭРИЛИННЭ

Олунньу ый 6 күнүгэр иэдьиэлэ аайы ыытыллар улуус тэриллэрин планнаалларыгар «Истории сылы» тэрээһиннэригэр старт биллэриллиэ.

Чурапчы улууһугар быйылгы сыл историяны үөрэтиигэ анаммыта улахан суолталаах. Ол курдук, улуус уонна ереспуубулукэ кэнэ тутта аптыыр дьоннорун үбүлүйдэрэ даҕаллара бэлиэтэниэхтэрэ. Саха алфавитын төрүттэбит С.А.Новгородов төрөөбүтэ 125 сылы, сахалыгын бастакы романист-суруйаанчыта С.С. Яковлев – ЭриликЭристиин 125 сылы, кэнэ тутар профессорбыт Г.П. Башарин 105 сылы, опера биллиитэх ырыаһыта А.П. Лыткина 90, худуожнуоктук П.П. Романов төрөөбүтэ 115 сылы уонна да аҥын ыытыллыаннар дьоммут үбүлүйдэрэ сыллара туолар.

Улуус баҥыыта А.Т. Ноговицын: «Улууска История сылын биллэрэн, аастыт Музей сылыгар үлэлэбит үлэлэри хаҥатан, чинэгэн бириигэ сыал-сорук туруорумматыт сотообун дьоммут-сэргэбит аастыт отчуоттарга этэн туралларын. Кэлиэхтэ кэмнэ дьон ыытыллар дьаһалларга олус мохтоохтук кыттан, улуус үлэтин өйүүлэтэрин биэрэгэтиллэр. Нэһилиэктэриттэн дьоҥуннаах быстаан ыытыллан, үлэ коллективтарыгар түмүүлэри тэрийэн История сылыгар анаммыт үлэни бэрэ сөҕөрдүлэр. Онон улууска История сыла биллэриллэн, ыччаппытын аастыт кэтээн дьоммут үтүө хаамыыларын иитиэхтээхпит; үлэҕэ-хамыаска, сайдыыҥа, дьулуһуулаах дьиэнэх патриотуу сыһыан бар буоларын сиэрдиэхтээхпит», – диэн иннинэ соруктар сырдык суолталарын арыйыыта.

История сылын концепциэтэ улуус дьаһалларын экономическай сэбиэлэргэ көрүллүбүтэ, ыытык кэнибитин, Иван Михайлович Павловы кытта обществениость уонна дьаһалта көрсүһүүлүгэр ырыыллыыбыта. Бу үлэ дьоммутун түмэн, хас биирдии нэһилиэгинэн, оскуолаанан, уҥуйаанынан, хас биирдии дьиэ көрдөөннэн тарҕанан олохо киириэхтээх. Хотоойдор, калинин комнэ дьон-сэргэ төрүччүлэрин үөрэтиигэ, аймах-биэс дьоннорбутар хотоойдор буоллар дьоҥу үөрэтиигэ ис сүрэхтэриттэн кыһаллан, үгүс эрдэхтэх үлэни тэрийэр буоллулар. Үгүс кинигэлэр бэчээтэнэн тахыстылар, өйдөбүнньүк баппыт турдулар. Онон нэһилиэк аайы сайдам саналаах дьоммут үөрэтиллэр, чинчийии үлэлиэр ситиллэр-хотуллар, суолларынистэрин тобуллулар. Быйыл История сылыгар оо ситиллибитин чомчоттор, эбии хайыһалары арыйар, тэрэ эйэлэтиэр сыһыарар юм кэбитин баппыппыт.

Олунньу 6 күнүгэр История сылыгар старт бэриллибитэ эмиэ улахан суолталаах. Бу күн Ереспуубулукэбит уонна Саха норуотун историятын үөрэтиигэ сүүнэн кыһаны киллэрэбит историк-учуонай, бинир дойдулаахпыт Гавриил Георгиевич Макаров төрөөбүтэ 100 сылын туолар бэлиэ күнэ тоскойдо.

Урукку сыланнабын, сиилэбитин суоттаабат норуот – инникигэ суох. История сыла улууспут сайдыыларын саҥа суолтаны тобулуоҕа, кэнэ аарыгы арыйыаҕа, дьоммутун-сэргэбитин түмүөҕэ. Бу кэскилтэх сүнэн үлэҕэ улуус олохтоохторо мохтоохтук кыттан, хас биирдибит дьоһун кылаатынан киллэрэсиэхпит.

А. ЗАХАРОВ.

Боотуруускай улууһун туһунан аан бастаан, 1637 сыллаахха Енисей хаһаактарын атамаана Иван Галкин дьаһаах кинигэтигэр ахтан ааспыт.

“ПАВЛОВ ААҐЫЫЛАРА” ЫЫТЫЛЫННА

Олунньу 2 күнүгэр Чурапчыга ереспуубулукэтээҕи “Павлов аҕыйылара” научнай-практическай конференция торҕуе тоҕулун ыытылынна. Быйыл улууска История, Чурапчы нэһилиэгэр Патриотизм сыллара биллэриллэн, бу конференция улахан суолтаны ылла.

Үгэскэ кубулуйбут күрэх И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар ыытылынна. Оскуола (дириэктэр М.В. Дьячковскай) 2016 сыл түмүгүнэн СӨ Ил Дэхэтин Гранын хаһаайына, “Тыа сирин оскуолата” ереспуубулукэтээҕи XIV-с педагогическай дьаарбанка кыайылаах буолбут. Манна идэлэрин толору баһылаабыт, үлэлэриэхтэр бэриниэхтэх, үрдүк квалификациялаах учууталлар, педагогтар үлэлиилэр.

Тэрээһин үөрүүлээх аһылыытыгар Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаах, буойун-учуутал, “Алтан аат” 3-с степеннээх, “Аҕа дойду сэриитин” 1-кы степеннээх уоруоннар, “Бойобуой үтүөлэрин иһин”, “Кенигсберг ыйы иһин” медаллар хаалааччылара, П.А. Ойуунускай аатынан Государственнай бириэмийэ лауреата, Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, Чурапчы улууһун, Бочуотун, Чурапчы нэһилиэктэрин Бочуоттаах олохтооҕо, “Трудовой килбиэн” бэлиэ, “Хотугу сулус” уордан хаһаайына, Чурапчы историятын үөрэтиигэ, төрөөбүт дойду байыаннай историятын тиһиигэ, сурукка киллэриигэ бүтүн олоҕун анаабыт, Ыытык кэнибит, 96 саастаах кырдьаҕас салгыат Иван Михайлович Павлов кыттыылыылла. Чурапчы улууһун баҥыыта А.Т. Ноговицын, И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын дириэктэрэ М.В. Дьячковскай, улуустаабы үөрэх управлениетын начаалыныка Т.В. Павлова, үөрэхтээһинин сайыннарар институт историяҕа кафедратын сэбиэдиссэйэ Г.Г. Решетников, гуманитарнай чинчийии институтун специалиһа А.Д. Винокуров конференция кыттыылаахтарыгар эҥэрдэ тылларын тиэрдиэхтэр.

Оскуола оҕолоругар карантин уҥаатыылыбытынан сибээстэн, педагогтар бэйэлэрин иккис арааларыгар 3 сиэдэрэй арахсан үлэлэппиттэр. Манна Таатта, Амма, Кобөйө, Мэҥэ-Хаҥалас, Уус-Алдан, Үөһээ Халыма, Чурапчы улууһун педколлектива кыттыыны ылыллар.

Иван Михайлович кыттаччыларга анаан: “Улууспутугар быйыл История сыла биллэриллиэҕэ, мин оптон олус үөрүүм. Быыһыр олорон аастыт чулуу дьоннорбутун, ороҥуоммутуттар буолбут событиелларын ахтан саныан аһар, оҥу үөрэтиэр, көҥүлбитигэр тиэрдэр сылбыт тоскойдо. Бинир маанылаах этии баар “Народ забывший о памятниках своих предков не имеет будущего” диэн. Онон чурапчылар, үөрэтиигэ, историяны билиигэ-көрүүгэ күүскэ үлэлиэн.”

Оптон “Павлов аҕыйылара” үөрэнээччилэр иккис арааларыгар олунньу 15 күнүгэр ыытылларга бэлэмнэнэллэр.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Киһи уонна общество

ОБЩЕСТВЕННАЙ ХАМСААҺЫН САЙДЫЫНЫ САЛАЙСАР

Чурапчы улууһун Хоптоҕо нөһилиэгэр 2015 сылтан бэлиитэ кэм ирдэбилиэгэр олоҕуран, тыа сирин сайдыытыгар, олох-дьаһах кыһалҕаларын туоратыыга, дьиэ кэргэн чөл уонна туруктаах буолуутугар, кэнсиэрэ ыччатыгар, оҕолору иитиигэ, онуоха тиһиэхэ туһалаах көстүүлүгэр, аньыы ирдэбилэ өссө түбэлиннэрэн, бырайыактары олохо киллэрэргэ юридическай статустаах "Патриотар сообуоттара" коммерческайа суох социальнай хайысхалаах общественнай хамсаһыны тэриллэтэ күүс-көмө, ойоҕул буолар, сайдыыны салайсар. Бу тэриллэ иннэгэр барыта 12 түмүү уонна 11 түөлбэ хабыллар. Саха общественнай хамсаһыын тэриллэтэ бастакы сылтан үлэтин торумнаан, системалаан араас тэрээһиннэри, бырайыактары олохо киллэрэргэ үлэлиэр.

Общественнай хамсаһыын үлэлиэр хайысхалар киэн, сокуоннай ирдэбиллэргэ, хаһан эрэ хаачыстаах, ыытыллар үлэлэр барыта дьон-сэргэ, оҕо аймах туһугар туһайыллар. «Патриотар сообуоттара» общественнай хамсаһыны көҥүлэйиннэрэн араас тайыныах тэрээһиннэри ыытыллар. Оҕолору, ыччатары түмэр сылтан «Общественнай форум» оскотоох дьаһалтаны кытта биирэ үлэлэйэн Благоустройство сылыгар анаан, олохтоохтор нөһилиэк туһугар көстүүлүгэр кыттыыны ылыахтарын көҥүлүн куонкурус биитэрбитэ, хамыйыйа быһаарыллыбыт 50 тыс. суумаах гранты, Кыайыы 70 сылыгар анаммыт паамятникка 700 сибэкки араһын спорсмэннэртэр Ныргуйаана, Юрий Петровтарга анаабыта. Петровтар дьиэ кэргэн оҕолорунаан бырайыактарын олохо киллэрбиттэрэ, үүнэрбит сибэккилэрин көрөн-хөрөйэн улаатыыллараллар.

Улууска 2016 сыл Музей сылыгар биллэриллибитэ бэйиэ нөһилиэкэ улахан суолтаах буолла. Оҥ курдук, «Патриотар сообуоттарын» иннэгэр «Дьаһар» дьахтар түмсүүтүн саҕалаабыттара, боҕоҥнэр сообуоттарын суоттарыгар, «Үрдэл» Сылгыалаат кэмнэ үлэлиэхтэрин кыһаллыыларынан, нөһилиэк дьаһалтатын ойоҕуттан, улахан бырайыак оноруллан 2016 сылга ахсыллыбыт 12 күнүгэр толкуйдаан хаачыллыыллаах нөһилиэк историятын уонна культуратын кэскилэр, сырыыпар түмэл тэриллэн, дьон-сэргэ сэтэриттэн ылан үлэлиэр.

Хоптоҕо нөһилиэгэ тэриллибит күнүгэр анаан биир дойдулахтарбытын кытта оскуола оҕолоро кытыылаах дириҥ ис хоһоонноох «Мин нөһилиэгим сайдыыта – мин ийэбэр» диэн нөһилиэк сайдыытыгар саха суруйааччылара кэлиэхтэрэ, бырайыактарын истиэхтэрэ буолбута. Бу тэрээһин түмүгүнэн киэн туттар аҥаардыы биир дойдулахтарбыт оҕолор бырайыактарын ойуулаһыннарыы уонна олохо киллэрэргэ үлэлиэхтэрин туһугар кэскилэ буолбута. Түмүгэр «Патриотар сообуоттара» анаан значоктар, махтал суруктара, ойоҕобунньук планшеталара тутарыллыыллыбыттара. Биирдэмэт бырайыактар олохо киллэрэргэ сурунаахтар «Патриотар сообуоттара» общественнай хамсаһын буолар. Эйэҕэс бириэмэни эрэйдээн, бырайыактарга үлэлэһэр кэмнэрбит иннибитигэр турахтара.

«Барҕа» эр дьон түмсүүтэ, «Дьаһар» дьахтар сообуота, «Үрдэл» Сылгыалаат кэмнэ «Сарыыах түүлүгэ» бырайыактан ыытан иилэс сылын үлэлэһэр. Бу бырайыак чэрчитинэн сулумах дьоннорбут ыал буолуулэрэ туһайыллыыллыбыт; быыстыы кэм кэпсээнитэн саха киэнэ буолбут «Сиэрим мунха» ыытыллыыллыбыта. Бу тэрээһиннэргэ барыта 60-ча киһи хабыллан кэрэхсэтэн, кэпсэтэн, биэсийэн тарҕаспыттара. Маҥнай сиэтэрэн, бырайыакка сайыннаран «Патриотар сообуоттара» социальнай хайысхалаах общественнай хамсаһын Чурапчы улууһугар «Ларгыа» сулумах дьон сообществоларын тэрийиигэ үлэлэһэр, араас тайыныах дьаһалтаны ыытыы торумнара, кэпсэлиэхтэрэ ыытыллыыллар. Быыбаннаммыт дьаһалтаҕар боҕоҥнуут кыайарыгар тэриллиэхтэрэ күүтүлэр.

Чурапчы нөһилиэгэр «Олохо дьиэтэ» туһугар диэн сойуоҕа эбии үөрэхтээһин ыытыллар, онуоха оҕолорго эбии үөрэхтээһин ыытыллар, оҥу тэтэ дорообуйаларынан хаачыстаах оҕолор хабыллан оҥу тэтэ дорообуйаларынан хаачыстаах оҕолор хабыллан дьиэнэйбитэ, миэнэ оҕолорго эбии үөрэхтээһин ыытыллар, онуоҕа эбии үөрэхтэрэ ыытыллар, бэлиитэ кэм ирдэбилиэгэр олоҕуран, тыа сирин сайдыытыгар, олох-дьаһах кыһалҕаларын туоратыыга, дьиэ кэргэн чөл уонна туруктаах буолуутугар, кэнсиэрэ ыччатыгар, оҕолору иитиигэ, онуоҕа тиһиэхэ туһалаах көстүүлүгэр, аньыы ирдэбилэ өссө түбэлиннэрэн, бырайыактары олохо киллэрэргэ бэлэмнэнэллэр.

Нөһилиэктэн хас биирдии олохтоохо бу ыытыллар дьаһалтаҕа күүс-көмө тирэх буолар. Биирдиигэн дьиэ кэргэн түмсүүлэрбит; тэриллэрбит сайдыыннарыын ыытыллыы-ыытыллыы былаан торумнаан үлэбит иннинэ кэлиэхтэрин ыйыр. Уруккуттан дьаһалтатын, тэриллэрбит специалистэрин суоттарыгын комитиэрдэрин туһаныахтаах специалистэрин суоттарыгын коммерческайа суох общественнай хамсаһыныгаран иргэнэлэр докумуоннар, отчуоттар комиэссийэ онорулуннулар, үлэни сырыатар куонкурустарга, семинаардарга, конференцияларгa кыттарга уһулуобуйалар тэриллэллэр. Ороспуубулукэтэн общественнай хамсаһыны ойуур убулгэлиэхтэр сулу күүһү уоскитиэхтэр.

2017 сылга ыччатларга анаан сүрүн бэлэмнэ уурулунан, араас хайысхалаах дьаһалтар ыытыллыыларын бэлэмниэхтэр. Биһиги нөһилиэктэ дьаһалтаҕа, бэйэлэрэ ДЛ. Дьачковскай «Патриотар сообуоттара» коммерческайа суох социальнай хайысхалаах общественнай хамсаһын тэриллиитин ойоон 2016, 2017 сылларга үбүлүөйдэрин ыытыллыы улахан кэмо-тирэх, улуустуттан иннэтэ үтүө хоһоонньор буолар.

Нөһилиэктэ сайдыыннар дьон-сэргэ туруктуутун болҕомтоҕо ылан, сүрүн үлэбит ыытыллар быыс буолан, туһаныах дьонуна кытта кэпсэлэн, бэлэм-нэлэм, салайан-дьаһайан сырыттахха – дьиэнэ табыллар, оҥоон киһи санаата ыыгыллар, күүскэр күүс эбиллэр. Бэйэ санаатын салайтаран үтүө бэлэмнэрэ олохо киллэрэргэ солбуйаллар кэм тиэрэ кэлэр.

Саргылана СТАРОСТИНА,
«Патриотар сообуоттара» коммерческайа суох социальнай хайысхалаах общественнай хамсаһын бэрэсэдиэстэтэ, улууска „2016 сылы бастыы общественнага" номинацияны хаһаайыната.

Көмөскөй бөҕөрөбүн

"СЕЛЬХОЗТЕХНИКА" УРУККУТА УОННА БИЛИҢНИТЭ

Сахалар сэпкэ этэллэр: "Сылгы - хотук", - диэн. Номнуо бөрө сылгы аайы оҕуста. 2012 сылыгаччы тэриллэбит 80 сылын аҕыс бэрэ болҕотоҕобинэ. Тэрилгин улуус тайыныах буолан, улахан сэриэйдээх буолбута. Онон сибээстэн, улуус уруккуу сылгыгыттар, байыыстар С.И. Яковлевка махтаабыт мунура суох. Маны тайыныах махтаньах кэриэтэхтэрэ „Центральнай" ТОС оҕо саҕаанаабы салайаччыгыттар П.И. Старостинтэ. Киэн быыччыы үлэлэһиннэн түмүгэр сылгыньобит маанылаах тэриллэрэ, саамай көстүүлүк сиригэ, локомобиль туруорулунуубута. Тоҕо да итэҕэстээҕин үрдүгэн, дьон-сэргэ биирдэбилин ылла. Итинник локомобиллэри ороспуубулукэ араас мунуктарыгар, биһиэхтэрэ хаһыыр ыыллар, туруортаабыттарын көрөхсиибит.

Дьэ, 85 сылыбыт тиийэн кэлэн. Урут үлэлэбит хамыйыйа чистиэнэрэ хомулла сылдьан, урут биэрэрэннит быыстаннарыттан сэпкэ кинэбитэх, болтуруостарын салгыы быыстартарыыга үлэлэһэрэ достибит. Ол курдук, „Ньидьили" түөлбэҕэ „Сельхозтехника" тэриллэтин көрөхтэнэр музей-баананы статуһун уларыттыннаран, „Музей-усадьба „Сельхозтехника" диэнэт кэнэ диэн бэлэмнэхтэр. Ити комплекска киирэллэр: музей-баанаан, тыраактар уонна массыына экспонаттара, итиннэ үбүлүөйдэх сэриэ. Ити барылара биир сиригэ чэмэх турааттарынан, биир сибэҕэллэрэ сэпкэ табыгастаах. Иккиэннэн, локомобиль турар сиригэр хаһан, туохха анаммытын көрөхтэнэр сурук-бичик туруон наада. Кэлэр кэлгэнэ ыччаттар биэчэк көрөхтэхтэр. Тэриллэбит аата биэчэгин аатламмытар даҕаны, үлэлэбит; эрэр, чэпчэн саастарын бирэбит; итиннэ үбүлүөйдэх сылбытын сэмэр кэтэһэр 100-тэнтаха киһи истиэнкэ эмиэ турар.

Тэриллэ тэрэллэннэрэ, от ыанна 1932 ыллан, үгүс эйэх рабочайдар, механизаторлар уонна салайааччылар үлэлэн сылыттара. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэнниттэн сонуурдуттан бүтүн дьиэ кэргэннэри сөпөрөн, үлэлэн аастылар дьон эйэхтэр. Ол курдук, Оҥуоровтар, аҕа баһылык тэриллэ салайааччылыыллар, Сафроналеевтар, аҕа баһылык механиктаан; Плотниковтар, Мешедевтэр суоппардарынан уолта, үлэлэн-хамсаан аастыыллар. Тэриллэ үүнэрэ-сайдарыгар улахан миэстэни ылыннардылар ыыллар. Уйун комсомол бу идэҕэ үлэлэтэн аастыыллара биир дойдулахтарбыт: И.И. Сивцев, М.П. Посельский, В.Д. Гуляев, И.Н. Кыыкынов уолта. Үгүс үгүөсү үлэлэтэр, мастер буолбуттар дьоннор СССР уорганнарынан нэдиэлэлэммыттара. Ол курдук, Ленин уорганынан комсомолдар А.Н. Карташевскай, „Үлэ Кыайыы Знамята" уорганынан тыраактарыыстар В.М. Хоропанов, С.Д. Алексеев, слесарь И.К. Дьячковскай, суоппар Ф.Н. Иванов, „Бочуот Знака" уорганынан П.Г. Макаров, „Үлэ Алдан знака" уорганынан П.П. Ефимов нэдиэлэлэммыттара. Слесарь З.С. Околешникова Саха АССР IX-с ыыгыллыбыт Үрдүү Сэбиэтигэр депутатынан талыллыыбыта. Токарь П.П. Макаров норуот хаһаайыстыбатын, рационализатор Е.Д. Феофанов тыа хаһаайыстыбатын үлэлэтэр үлэлэрэ-аҥнарын ыытыллыы-ыытыллыы сиэтэллэрэ.

„Сельхозтехника" араас хайысхалаах рабочай идэлэри бэлэмнэтэ биир биэлэр тэриллэннэ буолара. Маны практиканы баарга үчүгэй уһулуобуйа толору бэлэм. Холобур, дальнобойщиктар диэн хамсаһыныгар саастаах оҕолоро буоллар манаан буһан-хаан тахсыыллыбыттар. Бастын рабочай идэлэх үлэлэтэр маны бааллара. Холобур, токарь С.А. Захаров СССР Социалистическай куоталаһыытын хас да тогулуттан кыайыылаах буолбута, слесарь И.Н. Руков ороспуубулукэҕэ бастыҥ буолан „Нива" массыына фондаанынан нэдиэлэлэммыта, суоппардар Е.Е. Попов I, Н.Н. Пономарев ороҕуон хас да тогулуттан чемпион-суоппардар аатын ылыыллара. Рационализаторлар Е.Д. Феофанов, С.П. Павлов, Н.П. Захаров көмөҕө этиилэрэ ороспуубулукэҕэ биирдэммиттэрэ.

Профессиональнай хайдах да тэриллэрэ үчүгэй үлэлиэр, үлэлэтэр сыныыланнарын тэрийиигэ олус кыахтаах этэ. Ол курдук, сайыннары-күүгүннэри мунхаланыыны тэрийэр, куобах дьиэтэй эрдэҕинэ уонтай күрдьэх тахсарбыт; ким эрэ бир идэлэх тэриллэрэ социалистическай куоталаһыыларга тиэтэн быстаах ыытыллаллара. Тэриллэ тэриллибитэ 35, 40, 50, 60, 70 болуо сылларын тэрээһиннэн кыайа туталлара. Үлэлэтэрэ аҥаан 12 квартираах үс мас дьиэни, 18 квартираах икки таас дьиэни тутарбыта. Маны тайыныах таас варианнаах хонуктаах 50 миэстэлэх детсад тутуллан, биллиэн да үлэлиэр. Үлэлэтэрэ аҥаан итии аастаах остановкой үлэлиэр. Профессиональнай үлэ, тэриллэ үлэлэ тохтообутун да иннэ, уруккуттан, бэйэлэрэ-хаһыыларынан дьону түмэ тардан, тогурук убулгэйдэх дьаһалтаны барыы биирэ түмэн баалларыгар кыыллар буоллаҕа.

Тэриллэни араас сылларга бэрэ эйэх киһи салайан үлэлэппит. Ортук чорботон, биһиги киэн туттар, СӨ Бочуоттаах оскотоохтуур А.А. Шадрины, СӨ Ил Дарханын Е.А. Борисовы, сэбиэскэй-партийнай үлэлэтэр Д.Т. Карсаевы, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыгастааҕын А.Д. Захарову аатыыллыбыт. „Сельхозтехника" бастын вариантынан тутуулуу А.А. Шадрин саҕаламмыта. Киэн салайааччы быыыыыгын бастаан кэлэриэхтэр 120 уһулуобуннай оромуоннаах кыыгыгаах таас мастарыскай үлэҕэ киирбиттэ. Ол кэннэттэн 60 миэстэлэх гараас, уу дьиэтэ, хонуора, МЖФ станциятын дьиэтэ, спортивнай саала, сиэнкэ чаас ыскыылата, хонуогунай – барыы таас вариантынан тутуллуубуттара. Бу тутуулары барыыны Интуспектиттан Х.М. Аушев салайар бириэмэтэ үчүгэй суобастаахтык, хаһыгыттыбыстыык тутуута. Гараас тутуутун комиэссийэлэрэ үгүүр буровой массыына ыйкга тоҥ эгэлэх, түүлэх этиини тайкарбыттыар сойуйуу бөҕө буолбута. Оҥу Алексей Алексеевичка этиилэрэ кыйгыгар саба саҥарбыт: „Ол кыыны хас да сылы хостоотохторуна гараана суох хаалбыт. Сиэмэм; Сылгыны үгүннибит", – диэбитэ. Онон ол хаалбыта, сэпкэни сабыыллыбыта.

„Сельхозтехника" бастын эрдэтэлэ миэстэтэ сэбиэннэ орпуттар, биһиги маннайгы квартал турар сиригэр, 1966 сылтан саҕаламмыт, Ньидьили куолун таҥыар кэпорбуттэрэ. Ол диэки биһиги да айан суола, сылгы дьон сылдьар ыыллыктара кыйыларыы-сайыннары тохтоо суох тыраҥнылар. Биһиги барыы эрэ буолбатах, улуустуттан диэнэ-сэргэтэ бүттүүн „Сельхозтехника" бастаа таас бырааҥнаах, ыыллаан хаалбыта, күн бүгүнүгэр диэри үгүннэн хамсыы турар. „Ньидьили" түөлбэҕэ комплекс, уйуйан, оҕо реабилитациялаах кинэ, ОДЬКХ хонуогунай, итиннэ хас да улахан чаҥыгай тэриллэтэр дьоҥнуннаахтык олохсуйан үгүннэн сылдьаллар. Эйэҕэс чаҥыгай ыаллар сир ыраах туруу ыытыллар. Ыаллыы улуустарга „Сельхозтехника" бастарын кэскиллэстик туһаныыга, биһиги уонна Мэҥэ-Хаҥаластан уратыларга, хартыынаны моҥнох. Холобур, Майаҕа бастаны бүгүнүү ОДЬКХ тэриллэтэ туран сылдьар.

Чурапчыгаабы комплекска 41 преподаватель үлэлиэр, ол иннитэн 7 киһи саамай үрдүк, 9 үрдүк категорилаахтар. Үбүлүөйдэх 80 сылыгыттан „Сельхозтехника" историятын көрөхтэнэр музей-баананы комплексы салаатта (салайааччы Е.В. Попов) үгүө суобастаахтык туран үлэҕэ киллэрдэ. Махтаабыт; үөрүүбүт улахан, сылгыны үгүннэрэ күүс эбэр. „Сельхозтехника" бастаа иннигиттэн дьаһаны көскиллэстик, олохтоостук олохсуйан, уота-күөгэ оссо сылдьаллар, улуустуттан, ороспуубулукэбит сайыныыларын туһаныы турсуҥа диэн биэс сылаатыгыт уонна эрдэтэхтэрэ.

Василий Васильевич ПОПОВ,
үлэ бэтэрээнэ.

Алексей Спиридонович Бродников төрөөбүтэ 100 сылыгар

ЭЙЭҺЭС СҮРЭХТЭЭХ ЭРИЭККЭС СУРУЙААЧЧЫ

"Оҕолоо сатыыбын-
Ол саатка ырыабын;
Кулгаах кулгаахтан,
Күлүн түйиҥэн,
Чыычаах ырыатын,
Чыркый "ыллыктын",
Чоҕурос "тыллыгын",
Бөҕөлөтүн, бөҕөлөтүн,
Бөҕөбүн бөҕөлөтүн,
Оҕолоо сатыыбын-
Ол саатка айымньыбын."

А. Бродников "Балаҕан"

Бөлүк дойдулаахтыт, нарын ньиэннээх поэт; буойун-учуутал, суруйааччы Алексей Спиридонович Бродников төрөөбүтэ 100 сылын туолар. "Балаҕан" хоһоон тылларыгар этиллэрин курдук, кини оҕолоору ис сүрэҕиттэн таптыыра. "Сири дойдуту симии туойуум" диэн этэриниэ, кэнчээри ыччаҕа аҥаан төрөөбүт дойдуту, айылҕа көрүнэн, үгүс дьоннор уобарастарын ойуулаан, оҕолоорго түргэнник тиийэр истиҥ, ыйырах тыллардаах айымньылары оҕоҕо аҥаан суруйбут суруйааччылартан бөлүк баспыттара буолар.

Лирик-поэт, публицист; оҕо суруйааччыта, Эриэлик Эристиин аҥыынан ороспуубулуктэҕэй бириэмийэ лауреата, Чурапчы улууһун бочуоттаах гражданина Алексей Спиридонович Бродников 1917 с. Чурапчы оройуонун Телей Дириҥэр арҕаа Дьуолаалы алтаска баайыллай кэргэнэҥэр төрөөбүтэ. Кини сэттис кылааны бүтэрэн, 1937 с. Телей оскуолатыгар учууталлаан үлэлэбитэ. 1939-1942 сс. Чурапчытааҕы педучилищены үөрэнэн бүтүүрэ сылыгар, Аҕа дойдуну кэмүскүү, фронтка ыытыллыыбыта. Алтас уолун сэриэ Улуу Ильментэ, Старай Руссаҕа тиэрдибитэ. Бэргэн ыстаанчы, хорсун хайыһардыыт, ефрейтор Алексей Бродников Алтан Аҥ III-с степеҥэ бойобуой уорбаан кавалера, Аҕа дойду Улуу сэриитин I-кы степеҥэ уорбаанаах дойдутугар 1945 сыл, бөлүҕэн ыйыгар эргиллибитэ. 1946 сыллаан төрөөбүт Чурапчытыгар учууталлыыбыта, "Саха сонох" хаһыат редакциятыгар таһаарыллыахтык үлэлэбитэ.

"Алексей Бродников оҕолоорго аналлаах хоһоонноруун аахтарыын эрэ, аптах сылыгынах кэнгүл-босхо алаас лиҥиҥин эҥэлиргиппит күлүм күннэх оҕо саскаа тиийэн хаалаҕын. Оннук истиҥ ньиэннээх бөлүүр поэзия, ураатыах поэзиэ", – диэн народный суруйааччы Сэмэн Туманг бэлиэтиир. "Сиэмэлэр", "Күлүн туйаҕа", "Хоҥо хоһоон", "Куоруунаах оноҕос" курдук кинигэлэрэ оҕо-аймаҕа бэргэскэй бэлэхинэн буолаллар. Чулуу суруйааччылар айымньылара кинигэлэргэр "Саха суруйааччылара – оҕолоорго" сериҥэ оҕолоорго аналлаах хоһоонноро уонна "Чэрэкэнтэ" диэн кэпсээннэрин хомуурунньута киирбитэ оҥу туоһулуур.

Алексей Бродников уонтан таҕыс ырыа-хоһоон кинигэлэрдэх. Эйбэк хоһоонноро ырыа буолан кэпчүтэрэ. Биллиитэх ырыаһыт, мелодист Христофор Максимов "Чурапчы бөҕөлөр" хоһоонутар суруйбут ырыата норуоҕа биллэр.

Олоҕун тиҥэх сылларыгар Аҕа дойду сэриитин тиэмэтигэр суруйбут "Кэмүскэ уута" романа бар дьон биһирэбилин ылбыта. Сэриэ бары ыарын этиҥэн-хаанынан билбит фронтовик-суруйааччы бу бөдөҥ айымньыларыгар геройун ис туругун, өйүн-санаатын күүрүүтүн көрдөрбүтэ кэҥи уйулҕатын хамсатар.

Истиҥ ньиэннээх, ыйырах, имигэс тылларах-өстөөх айымньылары суруйбут күүх чараҥ тойукута А.С.Бродников суруйбут хоһоонун тыллара этэриниэ, уларан оҥоҥ олорбута.

"Иҥэ буоллар иэстэлэрим
Иҥэ тиэрэ тоҕоруо,
Кэҥи буолбут чаастаахтарым
Кэҥи дьоҕуо туойуоҕа."

Күүдү оҕолор, тэрэппүтүгэр, эйгиэнин Оҕо библиотекаҕа киэн туттар бэлиэ дойдулаахтыт, поэт Алексей Бродников айымньыларын аҕаҕарыгар уонна суруйааччы айар үлэлэригэр анаммыт викторинаҕа кыттарыгар ыҥырар. Маанаа 10-14 саастаах оҕо диэн хорсуннуун кыттара ирдэнэр. Түмүк "Саха сонох" хаһыакка бөлүүгэннэриэҕэ уонна библиотека сайытыгар таһыллыа. Түмүгү таһаарыыга ким урут хоруйу киллэрбитэ учуотталлар. Эйгиэгэрэлиэгэр оҕо аҥын, үөрүөр оскуолаҕын, кылааҕын толору ыйан, 2017 сыл, олунньу 28 күнүгэр диэри маннык аадырыска ыытыахтыт: Чурапчы с., Октябрьскай уул, 37№-ро, Тел: 41-327, e-mail: detskibchur@mail.ru

Викторина боппуруоспарын кини библиотека сайытыгар киирэн эмиэ көрүөхүтүн сөп.

Сайт аадырыһа: churlib.ru

"БААРБЫН БАРЫТЫН ОҔОҔО АНЫЫБЫН -- ОЛ ААТА АЙЫМНЬЫЛАРБЫН"

А.С.БРОДНИКОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫГАР АНАЛЛААХ ВИКТОРИНА

1. Чурапчы интэриэнэт-оскуолатын ситиллэччилэригэр анаабыт ырыа буолбут хоһоонун аата?
2. Суруйааччы "Таай" диэн таабырын хоһоонутар оҕолоорго туох туһунан таайтаран этэрий?
3. А.Бродников оҕолоорго анаан суруйбут "Күүгэс күйүүрэ" поэмалыгар Оскоон оҕоньор оҕолоорго дойдутун сирин отун кэпсиир. Ханнык оттор тустарынан оҕолоорго кэпсиирий?
4. 1981 с. бөлүүгэннэн таҥыыбыт ырыа саастаах оскуола оҕолоругар хоһоонноруун, поэмаларын хомуурунньугун аата?
5. "Үлэ баар – кинини олоҕун дьоллоочу, үтүөнү, норуоҕа, номохтоо хоһбоочу" суруйаанны бу тыллары ханнык айымньыгар суруйбутай?
6. *"Тон-да мас тоҥуттар*
Томороон тыыннаахтын
Эрдэхтик тулуйар
Эн эрэ дьиҥ баарыгын..." хоһоонутар туох туһунан этэрий?
7. *"Сабылыкка калтаҕа,*
Саҕыҥа сүрдаҕа,
..... бу сыырар –
..... ыс баайсар. Кеппүт тыллары ситэр.
8. "Ыйчаана" остуоруйа поэма сүрүн героя кыыс хас саастаабый?
9. Саха эстрадатын ырыаһыта, композитор Ульяна Сергучева – Күннэй А.С. Бродников ханнык хоһоонутар мелодия суруйбутай?
10. "Күлүн күн сырдыгар тахсан сэргэхсийэргэ дылы буолла. Күөх кыросы сытырҕалаата, сиҥэ-маска муннун сууралаата, тебетүн булкуйда, кутурулун сырбаннаата". Бу ханнык кэпсээнтэн ылыллыыт быһа тардыллыбыт?
11. "Баакай" кэпсээнтэ Нуумкаа бастакы булда тугуй?
12. Тоҕо Дайыылга кырдьаҕас "Сылгы кинитэҕэр ойдөөх" диэн этэрий?
13. Тайаҕы миимит герой аата?
14. Бырааз идэлэн туһунан кыраанаанары билиҥиннэрэр хоһоон аата?
15. Саха литературатыгар сэриэ тиэмэтигэр суруллубут бастакы романын аата?

Чурапчытаабы иккиэ эммит библиотечнай ситим, Оҕо библиотеката.

Кэпсиэхпин баҕарабын

СЫЛАҢ ЫТЫК КЫРДЬАҒАҺА

2017 сыл бийиги улууспутугар История сылынан биллэриллибитэ. Күн-дьыл аайан, олохтуут укулаата уларыйан истэҥин ахсын, аастыт кэми, хас биирдии кэлгэн олоорбут олоҕун, айылҕатын-чөлүгүн, торообут-уоскобит түөлбэтин, ньиэннээтин, улуустан историятын туспаах кэм көрдөнит кэпсээннэриттэн, сэриэстэн сэҥээнньитэриттэн, сүрүккэ-бичиккэ сурулаан, кинигэлэргэ, кэпсэр кэлгэнэ дьоммутугар үгүс ойдөбүл, үйэтитии хаалларыллан иэдэс олус туһалаах буоллаҕа. "Кини саҥыыран истэҥин аайы, ордук торообут дойдута, обутэ аймах-биэс дьоннорун олохтороторообут дойдута, обутэ аймах-биэс дьоннорун олохтороторообут дойдута, обутэ аймах-биэс дьоннорун олохторотор

ЭҺЭРДЭЛИЙБИТ!

Күнүгүн саныыр, ытыктыыр кыйбыатын, РСФСР үтүмэн үчүгэйдик, Чурапчы улууһун, Хатылы нэһилиэгин бочуоттаах аныгыскыттан, Хоту көҥүлүгүү музейын тэрилтэлэрин Дмитрий Павлович ЧЕЧЕБУТОВЫ 80 сааскын туолбут дьоро күнүгүн иҥнитик-истэҥник эҕэрдэлиибит!

Биһиги айылҕаҕа күүгүн буолан кэлиэхтиттэн, истиг-ыйыгыс тылын,сүбэ-аамыр, комуос ыйыы сүүрүктээх бэйиэлэт сүгүрүйэн туран мастаабытын биилэрэбит! Күнүү кыйбыат, эйиэхэ кытта күрүк үөрүү эрэ арыгыстыын, сырдык эрэ сыдьыайдын, кэрэ эрэ кэҥэтэстин!

Чурапчыттан, Ыытык-Күөстэн, Дьокуускайтан Поповтар, Тиспиховтар, Христофоровтар.

Айар түһүлгэ

Варвара Платоновна СЕМЕНОВА – Балбаара

МИН МЫРЫЛАБАР...

Мин Мырылабар...
Саныыбар...
Күнэ күүстэ да тыыллар,
Сып-сырдыгынан сыдьыайан
Сылгыйыкан үүнүүгүр!

Мин Мырылабар...
Саныыбар...
Хатыҥ мэйиҥ кэнэҥэ
Эдэр кыыстыы мэҥэнньиэх
Сэбиэдэйдэн сүүрүк
Ырыа курдук матыыптыах!

Мин Мырылабар...
Саныыбар...
Сайа аҕор сахсына
Өйү-сананы ыраастаан
Чэҥ тыҥкы кыгэтэр!

Мин Мырылабар...
Саныыбар...
Эбэм уутун диригэ
Кырдьаҕас өйүгэр хаалар,
Устар уутун ыраахтан
Өҥө саныыгыар тэҥнэтэр.

Мин Мырылабар...
Саныыбар...
Тэйиэр Хайсы бархасын
Уҥуутуйан ахсын
Оноҥноолуур ахтыылаах
Олус да мэйиэхтиийэр.

Мин Мырылабар...
Саныыбар...

Прасковья Алексеевна АРЖАКОВА

САХА ТЫЛА

Саха тыла баар буолан,
Сахаа дэтэн аатыыбут.
Сайдам тыынах, сарсыынах
Сахам тыла бараҕын.

Өйбөт-суйбат ороҕойдуур
Өйбөөдүйбэт сахам тыла,
Өрүү уоста турбатын
Өйдүөх туһугар норуотум.

Өркөн өйдөөх саастар,
Өрө туттуг; тыыбыттын,
Оҥох тылыгар ахтыллыаг;
Тэрүүт тылгытын ааттыыллар.

Өйүүлүскэй убаайбыт
Ордук өйдүүр эбит дии,
Оноҥхобут тылларын
Оноҥнуурах кыаҕыттан.

Болҕойуг!

Учуонай-лингвист Семен Андреевич Новгородов төрөөбүтэ 125 сылыгар анаммыт «Аман өс» араатардар күрэхтэһиилэрин

БАЛАҺЫАННЬАТА

Тэрийээччилэр: Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата, Чурапчы «Арчы дьиэтэ», Чурапчытаабы киин библиотека, А.А.Саввин аатынан Чурапчытаабы музей, «Саҥа олох» хаһыат редакцията, улууһаабы бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ, «Ийэ тыл» общественнай түмсүү, сурунаалыыстар сойуустара.

Буолар сирэ: Чурапчы сэлиэнньэтэ, «Арчы дьиэтэ».

Буолар кэмэ: Олунньу 17 күнэ, сарсыарда 10 чаастан.

Сыала-соруга:
- Төрөөбүт тылга, дойдуга тапталы иҥэрии;
- Тыл культууратыгар интин;
-Араатардаабын искусствотын уонна дорҕоонноохтук аҥаарыны сайыннарыы;
- Улууска «История сылын», Өрөспүүбүлүкэҕэ «Ыччат сылын», Россияҕа «Экология сылын» чэрчитинэн ыытыллар үтүмэн кыттыһыы, хайысхаларын сырдатыы.

Кыттаччылар:
1-кы болох – 35саастаах - 50 саастаах дьиэрэ;
2-с бөлөх – 50 саастаах үөһээ.

Ыытыллар бөлүүгэ:
1-кы түһүмэх – «История сылын» чэрчитинэн олорон ааспыт чулуу дьоммут олохторун, үлэлэрин үгүс холобурдар, эбэтэр улууспутугар буолан ааспыт историческай быһыы- майгы чаҕыйыылар олоҕуран, патриоттуу өйү-санааны иҥэрии, суоллаах сырдатыы, историческай сыанабылы биэрии. Араатарга 7 мүнүүтэтэн үйүнэ суох бириэмэ бэриллэр.

2-с түһүмэх – бастыҥнар сэрбиэй тарпан ыллан, бэриллибит тиэмэҕэ сонно туга көрсиллэр.

Араатардары сыаналаабын ирдэбилэ:
- Ис хоһоона, тиэмэтин арыйыыта;
- Истээччи болҕомтотун тардыыта;
- Уус-уран баай тыла, чуолкай санаа, дириҥнэ.

Билиэр телефуон: 42-130, «Арчы дьиэтэ», 8914-266-23-20.

История кэрчиктэрэ

СУБУРУУСКАЙ ААТЫНАН СОПХУОС САЙДЫЫНЫ УҺАНСЫБЫТА

Чурапчыга 1967 с. олунньу 20 күнүгэр оройуоннааҕы депутаттар Сэбиэттэрин 39-с №-дээх быһаарыытынан Субуруускай аатынан, "СССП 22-с съезда" уонна "Комсомол" колхуостар хаһыаһын, күлүн тутар 1 күнүгэн Субуруускай аатынан сопхуос тэриллибит (Ф.1, оп.1, ед.хр.218). Хатылы нэһилиэгэ сопхуос кириэпэстэ буолбута. Оройуон кириэпэстэ чугас, улахан айан суолуттан чугас уонна Таатта үрдэк сүннүгэр сытара, киэҥ нэтэмэн бааһыналардаах. Бу сопхуоска этии тэҥэ Болоҥо, Соловьев, Сылаг, Кытаанах, Арыылаах нэһилиэктэрэ киирбиттэрэ.

Сопхуос тэриллиитигэр 24 нэһилиэннээх пуун баара. Нэһилиэннэр уоскай ахсаана – 4075 киһи. Итиҥэн тыа хаһаайыстыбатыгар 877 киһи үлэлиирэ.

Сылаанна орто оскуола, Хатылыга, Соловьевка, Кытаанахха аҕыс кылаастаах оскуолалар уонна Белолюбскийга, Кыыллаҕа, Улахан-Күөгэ, Түөйдэҕэ уонна Болоҥоҕо алын кылаастаах оскуолалар бааллара.

Оройуон 42% оттуур сирин, 36,3% бааһынатын, 39,6% ыһыы сирин, 45 % мэччирэн сирин бу сопхуос бас биитэр.

Сүөһү иитэр хаһаайыстыбаҕа ыныс сүөһү – 6772 тэбэ, оттон ынаҕа – 2569 тэбэ, сылыта – 3101 тэбэ, биэтэ – 1627 тэбэ, саҥыла – 275. Уонча сыл устата сопхуос хаһаайыстыбаннай-экономическай оттуйон кыаммытаҕын ыйын иккі сопхуоска бытарыйыллара.

РСФСР тыа хаһаайыстыбатыгар Министерстибэтин 1978 с. тохсунньу 17 күнүнээҕи 610 №-дээх бириэбэнэн уонна САССР тыа хаһаайыстыбатыгар Министерстибэтин 1978 с. олунньу 10 күнүнээҕи 141 №-дээх бириэбэнэн Субуруускай аатынан сопхуостан Сылаг, Кытаанах уонна Арыылаах нэһилиэктэрэ арахсан, туспа «Чурапчы» сопхуос тэриллэр (Ф.1, оп.1, ед.хр.387).

Субуруускай аатынан үс отделениелаах сопхуоска 3588 га тыа хаһаайыстыбатыгар туһаныллар сир, оттон ыйыгэр 1883 га бааһына, 1143 га хоруна сирэгэр бааллара. Сопхуос тохсунньу санаатыгар 3470 тэбэ ынахтаах, 2262 тэбэ сылыыктаах, 418 ребочайдаах, барыта 500 үлэһитэллэх этэ. Хатылы (770), Болоҥо (564), Соловьев (487) нэһилиэктэрин холбоон нэһилиэннэтин ахсаана –1821 киһи этэ.

1983 с. олунньу 14 күнүгэр Чурапчы оройуоннааҕы депутаттарын Сэбиэтин 52-с №-дээх быһаарыытынан Субуруускай аатынан сопхуоска Хатылы уонна Болоҥо отделениелара киирэллэр. Оттон Соловьев нэһилиэгэ сана тэриллибит «Мылдьаҕайа» сопхуоска арахсан барар (Ф.1, оп.1, ед.хр.738).

Сопхуос уоскай сирэ – 8514 га, үлэһиттэрэ – 382 киһи. Сүөһү иитэр хаһаайыстыбаҕа 2203 тэбэ ынах сүөһү, оттон ынаҕа – 846 тэбэ, сылыта –1509 тэбэ, биэтэ – 872 тэбэ. Оту таһынан кыылы иитиллэр, обуруот аһын үүнтэриллэр, хортуоппуй олордуутунан уонна туорах бурдук ыһыллыбыт дьарыктаах.

1992 с. муус устар 21 күнүгэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын 100 №-дээх дьаһалынан Субуруускай аатынан сопхуос «Хатылы» коллективнай предприятиеҕа уонна Субуруускай аатынан сопхуоска уларыйар (Ф.1, оп.1, ед.хр.603).

1992 с. тохсунньу 24 күнүгэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын 286 №-дээх уураахынан Субуруускай аатынан сопхуос Субуруускай аатынан табаарыстыбаҕа уларыйар (Ф.1, оп.1, ед.хр.606).

1992 с. тохсунньу 29 күнүгэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын 299 №-дээх уураахынан «Хатылы» коллективнай предприятиеҕа табаарыстыбаҕа уларыйар (Ф.1, оп.1, ед.хр.606).

1994 с. бэс ыйын 2 күнүгэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын 257 №-дээх уураахынан «Хатылы» табаарыстыба «Харбала» сабыылаах акционернай обществоҕа уларыйар (Ф.1, оп.1, ед.хр.630).

1996 с. тохсунньу 29 күнүгэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын 17 №-дээх уураахынан «Харбала» АО «Бааһына» ХЭО буолар (Ф.1, оп.1, ед.хр.656).

Численность скота совхоза 1 января 1969 года.

Крупный рогатый скот			В том числе коров			свиньи			лошади		
на 1/1.1968	на 1/1.1969	+/-	на 1/1.1968	на 1/1.1969	+/-	на 1/1.1968	на 1/1.1969	+/-	на 1/1.1968	на 1/1.1969	+/-
6272	6579	+307	2596	2511	-85	-	-	-	3101	3367	+266

(Ф.34, оп.1, ед.хр.328, л.9)

Субуруускай аатынан сопхуос дириэктэрэлэриэн үлэлээбиттэрэ:

Василий Хрисанфович Жобсин (1967-1975 сс.)
Михаил Иннокентьевич Белых (1975-1978 сс.)
Анатолий Васильевич Ефремов (1978-1992 сс.)

Субуруускай аатынан сопхуос тэриллэн, нэһилиэктэр сайыныларыгар улахан төлүү буолбута.

Чурапчытаабы архыыбы.

Сылаг нэһилиэгин олохтоохтор

ПОСЕЛЬСКАЯ Мария Семеновна

үйэ ыраахтан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, биирэ үгэлиир кэлиэхтэбиттэр Оксана Петровна Посельскаяҕа дириҥ кутуруммуттан тиэрэбит.

Сылгыныаабы участоквай больница коллектива.

Соловьев нэһилиэгин олохтоохтор, ер сылларга биирэ аттынан олорбут ыраах ыалыыларыгар баһыйыыга, убаастыыр кыйбыт

СОБАКИН Иван Прокопьевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, барыа- оҕолорутар, сиэннэриэтэр, кинилэр дьиэ кэрэгэтэриэтэр дириҥ кутуруммуттан тиэрэбит.

Тихоновтар, Винокуровтар, Сергеевтар, Батарина.

Кутуруммутун тиэрэбит.

- Соловьев нэһилиэгин ыныс олохтоохтор, тыыннаах бэлэхтээх, сэрии сылларын оҕото Собакин Иван Прокопьевич үйэн ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, оҕолорутар сиэннэриэтэр балта Варвара Николаевна.

- Соловьев нэһилиэгин олохтоохтор, ер сылларга биирэ аттынан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, барыа- оҕолорутар, уолдьуттар, оскуола дириэктэриэтэр Семен Иннокентьевич Собакинтан, кини дьиэ кэрэгэтэриэтэр Соловьев орто оскуолатын коллектива.

- Соловьев нэһилиэгин олохтоохтор, тыыннаах бэлэхтээх, сэрии сылларын оҕото Собакин Иван Прокопьевич үйэн ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, барыа- оҕолорутар Мырылаптан аймахтара Собакиннар.

- Күнүү убайдара Собакин Иван Прокопьевич ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыттыан, оҕолорутар сиэннэриэтэр балта Варвара Николаевна.

Кылаабынай редактор – А.А. ЗАХАРОВ.
Эпэлэгэтэр сэкиэтэрэ, сурук отдела - А.Н. ЗАХАРОВА.
Экономика, тыа хаһаайыстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ.
Корреспоненнар – О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Таҥаччы – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.
Бэчээтээччилэр – С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. күлүн тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

Саҥа олох

АДАРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 13 (11323)
Кэмэйэ: 1 бэч. лиис
Тираж 1648
Хаһыат сыаната: 10 сомо.

Автор сүүрэх ыйыпыстарын редакция позициятын көрдөрөр түбэлгэ биэрбэтин. Сурукпутун чаҥыгар ыйыпыстаах, ыйыпыстаах аатырдыллыбыт сүрүннүбүт.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 6.02.2017 с. офсетка бэчээтэнэ.
Адарыыта: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат кэдиэлэҕэ уста: оптуорунньукка, чаллаарга уонна субуотаҕа тахсар.